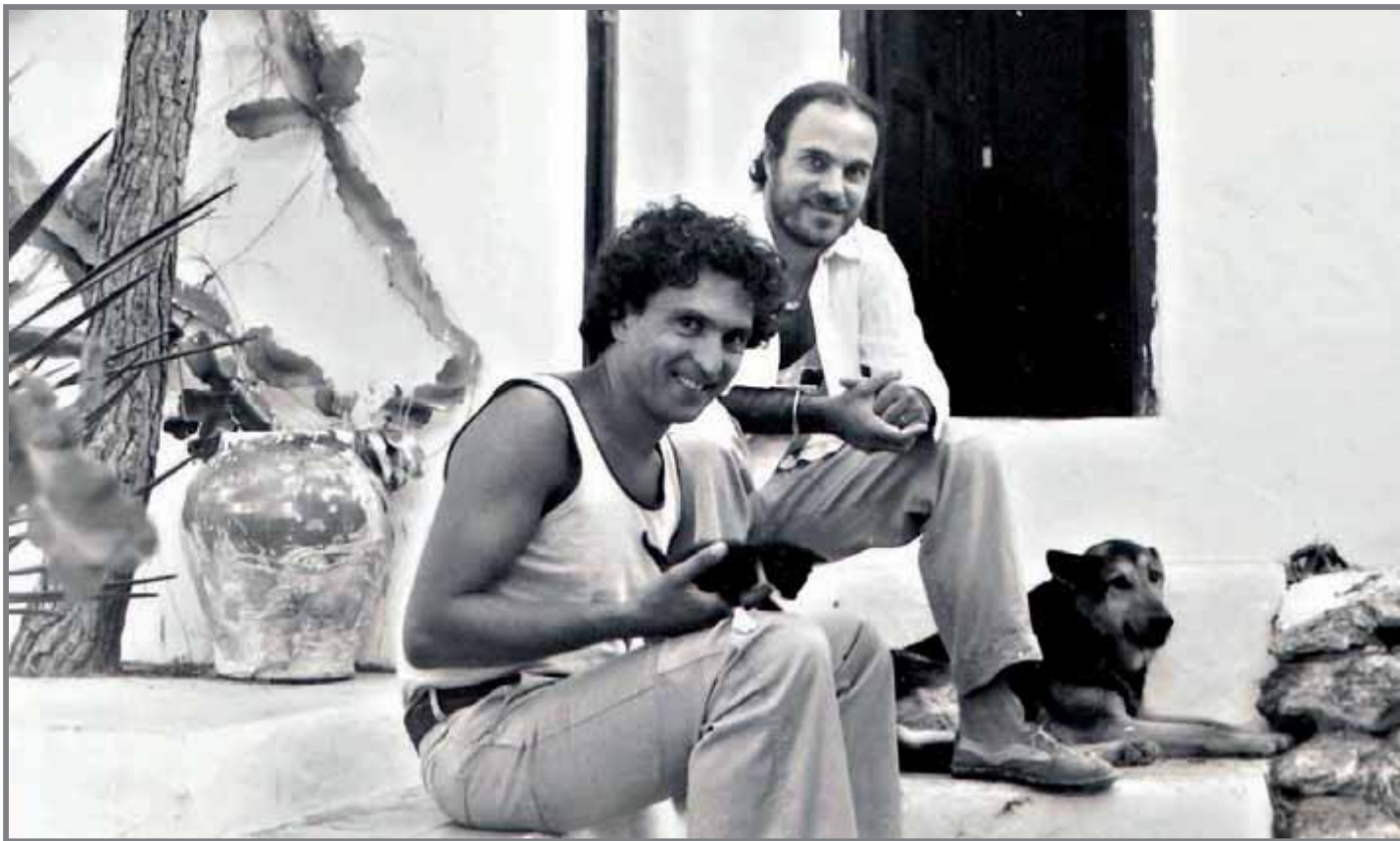

Josep Miquel Sobrer de jove amb un gatet a les mans i, darrere seu, Francesc Parcerisas. A l'altra imatge, asseguts al sofà amb Guillermina Motta, Carles Miralles i Parcerisas. A sota, Sobrer amb la Carmina i una amiga a Sitges
ARXIU

En el fons de la desolació

Carles Miralles ens aproxima la figura de Josep Miquel Sobrer des dels anys d'abans de la universitat

Josep Miquel Sobrer va ser un home singular, sincer, agraït, fidel. S'enriolava sovint i era jocós i entremaliat, sorneguer. Tot plegat el feia imprevisible. Ell i jo ens vam conèixer l'any 1960, quan fèiem preuniversitari; no pas que haguéssim coincidit en el mateix centre d'ensenyament sinó que havíem anat a parar a una mena de tertúlia literària que es feia el dissabte a la tarda en un bar de la plaça de l'Àngel. Era una manera de treure el cap per sobre de la boira de l'època, i la llengua nostra, una forma de resistència civil. Molts nois i noies trobàvem en els llibres companys màgics que ens divertien i ens ajudaven a anar pensant pel nostre compte. I com que indefectiblement ens semblava que el que havíem pensat pel nostre compte era prou interessant, ens agradava comunicar-ho.

Era fill d'uns pastissers del Poblenou i tenia un germà, Gonçal, que és un pintor esplèndid: una gent amb pocs llibres i més propensos a allargar el dinar en amable conversa que a acompanyar el cafè amb algun poema. Uns amics que parlaven de llibres i després una carrera de lletres semblaven un present molt

plaent i un futur cobejable. També va arribar l'hora, a la facultat, d'aprendre de convertir el plaer de la lectura en l'estudi dels textos. Vam continuar la nostra amistat i ens hi férem amics de Francesc Parcerisas, vam inventar la pràctica de llegir llibres en paral·lel i parlar-ne després. Ells dos sempre atents a les novetats anglosaxones i jo, a les franceses i italianes. Quan el Josep Miquel se'n va anar a fer les Amèriques feia poc que havíem llegit alguns poemes provençals. Sempre molt interessat en la poesia penetrant amb pocs mots va trobar en el lirisme i la contundència expressiva d'alguns d'aquells poemes qualitats que s'avenien amb el seu parer. Aleshores va voler llegir Horaci; era un bon estudiant però no s'havia aplicat a l'estudi de les llengües clàssiques i no s'atrevia a llegir-lo en llengua original. Calia doncs considerar si trobàvem alguna traducció; posats a llegir Horaci, li interessaven les *Odes*. Jo tenia una traducció castellana antiquada: Manuel Romero Martínez, *Interpretación lírica de las Odas de Horacio*, l'hi vaig deixar. El Josep Miquel no en va treure gaire, d'aquell Horaci, ni n'hauria tret gaire, d'Hora-

ci. I en aquell moment començava a interessar-se per la prosa, havia fet la tesi sobre Muntaner i Desclot perquè era opinió que es difonia que la generació noucentista havia donat poetes de molta altura però que ara calia una llengua més àgil i accessible, més acostada a la llengua de cada dia. Havia controlat, és clar, que no hi havia traduccions catalanes de les *Odes* d'Horaci, però va veure que hi havia un volum de la Fundació Bernat Metge de *Sàtires* i se'l va llegir. La llengua de les *Sàtires* sí que el va interessar i hi va saber veure el màxim d'acostament de la poesia a la llengua més viva. El 1968, l'any que va marxar a Amèrica, es va publicar *Circumstàncies* de Pere Quart. El Josep Miquel el llegia divertit i trobava que aquell poeta impactava amb pocs mots i gens de retòrica. I aleshores tot plegat se li combinà amb l'interès que dic per la prosa, i li donà un replantejament d'un tema que sempre el fascina, el de la relació entre escriptura i realitat. Afegeixin-hi que eren els anys del *nouveau ro-*

Sobrer era jocós i entremaliat, sorneguer. Imprevisible

man. En aquesta època el Josep Miquel volia disciplinar-se i es va llegir la *Illiada* i l'*Odissea*, i la *Chanson de Roland*. Es va anar fent la idea que, així com l'èpica havia guardat en vers la memòria d'uns fets remotament històrics o llegendaris, la prosa succeïa en aquesta funció l'èpica, i, refiat, es va creure que això era degut al fet que els protagonistes de l'èpica eren herois o éssers imaginaris i, en canvi, la realitat donava la seva consistència a la prosa de les *Cròniques*. Això el portà, la resta de la vida, a llegir i valorar la prosa segons reflectia o amagava la realitat: els homes com són, i la relació

Dos fragments de memòria

Nota preliminar a l'inèdit 'La llum d'aquells dies. Del Poblenou al Pacífic (1944-1967)', de J. M. Sobrer.

Així com una persiana entreoberta llesca la llum del sol, així memòria i oblit formen els records. La cronologia bàsica de la història que us contaré a llesques la formen el meu naixement l'any 1944, el col·legi on vaig anar des de 1950 a 1960, la feina de temporada d'estiu que vaig fer a l'hotel que la meua família va obrir a Sitges el 1958, els estudis a la Universitat de Barcelona de 1961 a 1967, els tres estius de milícies universitàries i la meua partença als Estats Units el 1967, partença peripatètica que va resultar definitiva. Altres històries i la meua mort, el dia que toqui, queden per a uns altres volums i la darrera per a un altre narrador.

En escriure aquesta memòria, poso esment a la gent que he conegut i així voldria que aquest escrit serveixi d'homenatge i reconeixement als qui he tractat i que m'han fet i pujat. Voldria també rememorar circumstàncies i creences avui obsoletes i fixar-me en els objectes que, sentinelles muts, feren guàrdia a aquells moments: mobles, bibelots, maquinetes, roba, parets, cotxes... Que la meua trajectòria personal sigui el fil que embasta els meus homenatges.

És un homenatge als qui he tractat i que m'han fet i pujat

He estat, comptat i debatut, un home de sort; vaig néixer amb la flor al cul, per dir-ho com els de casa. Els pares van conèixer la cara bruta de la guerra: sense entusiasmes, sense heroisme, sense uniformes ni discursos ni desfílades, només amb l'esperança que s'acabés. Hi van conèixer la presó i el desconcert, la bestiesa, la fam, i també ells se'n van sortir amb una mica de sort. Jo només he conegut la pau; potser el meu fill, que no ha conegut els seus avis catalans, també serà tocat per una guerra. Tant de bo que no, però no se sap mai. Sí, he tingut sort; no m'ha faltat mai plat a taula ni llit calent ni sostre. M'abraço doncs a la humordada de voler, ulls clucs, retrobar la llum d'aquells dies.

Aquest escrit, tot ell una dedicatòria, vol honorar la memòria o la presència de cada un i una d'aquells que hi anomeno, vull dir els qui vaig tractar personalment; els dos o tres personatges històrics que s'hi esmenten ni mereixen el meu homenatge ni necessiten el meu blasme. Espero que aquests fulls expressin el meu reconeixement per

l'amor rebut de la família, les amigues, els amics, els companys, els mestres, els veïns i, de retop, els lectors a qui no desplaigui la meua prosa. Vull agrair especialment i concretament l'ànim que m'han donat i les precisions que m'han ofert el meu germà Gonçal, els meus amics Francesc Parcerisas i Mireia Sopena, l'encoratjament de Joan Maluquer i els assenyats consells d'un altre amic, el professor Edgar Illas.

No insistiré en la fallibilitat de la meua memòria: cada u de nosaltres percep el món a través de la pròpia perspectiva i la veritat no és una cosa que oferim sinó allò que acceptem creure. Més greu que la deformació que hi hagi en els meus retrats és l'omissió de persones que tingueren relació amb la meua existència; els prego que me n'acceptin una disculpa.

Bloomington, Indiana, EUA.

Hivern del 2013.

Fragment de 'La llum d'aquells dies. Una memòria (1944-1967)'

Els nois també jugàvem als carrers a l'entorn de la plaça del mercat de la Unió. Jugàvem a saltar i parar i del joc en dèiem dola; no trobo la paraula als diccionaris. Agotzonats, jugàvem a bales, la nostra petanca minimalista. També corriem rere una llançadora de fusta propulsada per unes pales en el joc que dèiem vèlit. Inventàvem històries, les ventis, que podien ser de nata, de crema o de xocolata -aquestes eren les de cangueli-. Més bel·licosament jugàvem a batalles entre dos exèrcits de cinc o sis xavalets cada un, armats amb les tiges de les carxofes, els tronxos, que llençaven les verdulaires del mercat. Els tronxos eren projectils dubtosos; no feien gaire mal i deixaven a les mans de qui els tirava una fetor agrencada prou desagradosa -o sigui que feien més mal a l'agressor que a l'agredit (comptant, a més, que la punteria sovint fallava)-. Eren les nostres guerres que garantien victòries pírriques.

El món era el barri, i el barri era el món. El menjar era transportat a la plaça amb carros tirats per cavalls que, en tenir-ne ganes, pixaven fent gala d'una xeringa com ja voldrien tenir més de quatre bombers per apagar certa mena de focs. Hi havia vaqueries -amb vaca a la rebotiga- i hi havia botigues d'olis i sabons, de vetes i fils, de plats i olles. Hi havia els capicues dels bitllets del tramvia, que auguraven no sé si sort o dissort. Els nens, si sabíem que se celebrava algun bateig, acudíem a la porta de l'antiga parròquia de Sant Bernat Calbó i, en sortir la família, corejàvem:

*Tireu confits,
escarransits.
Si no en voleu tirar
el nen es morirà.*

I aleshores ens abocàvem sobre els anissos i les ametlles encastades en sucre, les *peladilles*. *

que tenen amb els objectes de què se serveixen.

Abans també d'anar-se'n a Amèrica es va escaure que el doctor Badia i Margarit regalés als que hi estaven interessats un curset de sintaxi, i això el portà ara a una altra convicció, la de la relació entre prosa i sintaxi: els textos han de ser ben construïts, tenir una estructura que el lector ha de percebre-hi.

L'experiència dels anys universitaris l'acompanyà sempre. Lletres era una carrera amb uns cursos comuns i uns d'especialitat; els cursos d'especialitat separaven els estudiants i era més difícil trobar-nos. Passàvem però de les coses que fèiem d'esma a les coses que decidíem fer. El Josep Miquel i jo quedàvem a la sortida per la porta de lletres i aleshores giràvem a l'esquerra fins a la rambla de Catalunya i l'enfilàvem amunt fins a la Diagonal, per on passava un autobús que anava al Poblenou; sovint se'ns hi afegia Anna Maria Seví. Els dies que no recorriem aquest camí pujàvem a la Diagonal per la dreta del carrer Aribau, aleshores amb Guillermina Motta.

Un cop va tenir ben organitzat el seu esquema d'èpica/prosa de la realitat se'n va anar a Amèrica i començà el seu *iter* acadèmic a la Universitat d'Oregon. Des d'allà enviava sovint postals. En la primera que vaig rebre semblava excitat. Hi deia: "Aviat escriuré. El campus és tan bonic que no me'n sé avenir. Igual que a la foto però amb pluja."

Parlàvem per postal, per carta i menys per telèfon -que era caríssim-. I a Barcelona quedàvem o coincidíem. L'any 2008 ens vam trobar amb Francesc Parcerisas en l'exposició *La mort de la innocència* en homenatge a Mercè Rodoreda; no havíem quedat, va ser una coincidència, però estàvem tots tres junts quan ens va reconèixer Josep M. Benet i Jornet. Va dir que sempre ens trobava plegats, tots tres. En els anys universitaris de vegades ens deien el trio. Ara que s'ha mort, ja no tindrem més trio. Fa uns dies el Francesc em va preguntar per telèfon com estava. "En el fons de la desolació", vaig contestar-li, i ell replicà: "En el fons, eh?" I jo vaig afegir: "Sí, en el fons". *

Les memòries inèdites de Josep Miquel Sobrer estan recorregudes d'un to sorneguer habitual en el poeta

'In memoriam'